

ALEN ZEČEVIĆ

VOJNO-DIPLOMATSKA AKTIVNOST TREBINJSKOG KAPETANA OSMAN-PAŠE RESULBEGOVIĆA OD 1699. DO 1718. GODINE

Sažetak

Trebinjska kapetanija imala je ključno mjesto u odbrani južnih granica Bosanskog ejaleta u 18. stoljeću. Njen prvi kapetan, prema različitim izvorima, bio je Osman-beg Resulbegović. Za šesnaest godina svoje uprave iskazao se kao sposoban i uspješan osmanski dužnosnik, koji je zbog velikih zasluga u političkom životu Bosanskog ejaleta unaprijeđen u zvanje miri-miran muhafiza sa titulom paše. Predmet ovog rada je obimna i vrlo intenzivna diplomatska saradnja i pismena korespondencija Osman-paše sa Dubrovnikom, kontekstualizirana u okvire ratnih zbivanja na dubrovačko-osmanskoj granici. Također, u zasebnim poglavljima predložena je uloga Osman-paše u pregovorima i uspostavljanju mletačko-osmanske granice 1699. godine te pacifikaciji pobunjenih crnogorskih plemena i uređivanju trgovačkih odnosa Bosanskog ejaleta i Dubrovnika.

Ključne riječi: Osman-paša Resulbegović, Bosanski ejalet, Bosna i Hercegovina, Osmansko carstvo, Trebinje, Hercegovina, Dubrovnik

Uvod

Cijelo 17. stoljeće u povijesti Osmanskog carstva obilježile su opšte i dramatične promjene izazvane slabljenjem i vertikalnom dekadencijom timarsko-spahijskog sistema. Taj proces je ubrzalo jačanje susjednih država Austrije i Mletačke republike, koje su u ratovima vođenim protiv Porte ostvarile velike uspjehe. Osobito značajna prekretnica u tom smislu bio je Bečki rat (1683–1699). Zbivanja u Bečkom ratu imala su direktne i dalekosežne refleksije na prilike u Bosanskom ejaletu. Njegov izuzetno važan geostrateški položaj, kao najjisturenije pokrajine Osmanskog carstva

prema Zapadnoj Evropi, uslovio je vođenje intenzivnih vojnih operacija na njegovoj teritoriji. Kontinuitet ratnog stanja, sa kraćim i vrlo osjetljivim intervalima mira, iscrpio je Bosanski ejalet u demografskom i ekonomskom pogledu.¹ Da novih ratnih razaranja neće biti pošteđen bilo je jasno već početkom 1682. godine, kada su enormne količine oružja i druge ratne opreme dopremljene u Beograd i Sarajevo. Rat poveljen protiv Habsburgovaca, sa krajnjim ciljem prodora u centralni dio Evrope i osvajanja Beča, uključivanjem drugih država (Poljska, Mletačka republika i Rusija) i formiranjem antiosmanske koalicije poznate kao Sveta liga, prerastao je u mnogo širi oružani sukob.

Kad je riječ o teritoriji Bosanskog ejaleta, Osmanlije su izgubile sandžak Pakrac, značajan dio Krčko-ličkog, te neke strateški iznimno važne dijelove Kliškog i Hercegovačkog sandžaka.² Prema odredbama mirovnog sporazuma, potpisanog 1699. godine u Sremskim Karlovcima, pod mletačku vlast stavljeni su gradovi Risan i Herceg-Noví.³ Na čelu novske kapetanije tada se nalazio njen posljednji kapetan, Osman-beg Resulbegović, koji je za sve vrijeme osmansko-mletačkih sukoba imao važnu ulogu u odbrani granica Osmanskog carstva. Poslije iseljavanja iz Herceg-Novog, gdje su uživali status veoma moćne feudalne porodice, Osman-beg je prešao u Slano, u kojem je ranije imao posjede. Ovo je mjesto bilo važna tačka na osmansko-mletačkoj granici. Tu je sagradio konake i kulu od devet spratova.⁴ Zbog zasluga koje je imao u vrijeme ratnih sukoba sa Mletačkom republikom, po završetku Bečkog rata nagrađen je titulom paše i imenovan kapetanom trebinjske kapetanije.⁵ Uspješno djelujući na

¹ Faruk Taslidža, *Bosanski ejalet u doba Bečkog rata (1683–1699)*, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, Mostar, 2017, 33.

² Alija Bejtić, “Iz Drnišlija zbornika bosanskih memorijala 1672–1719”, *Analí Gazi Husrev-begove biblioteke*, IV, Sarajevo, 1976, 179.

³ O teritorijalnom razgraničenju između Osmanskog carstva i Mletačke republike vidi u: Ešref Kovačević, *Granice Bosanskog pašaluka prema Austriji i Mletačkoj republici po odredbama Karlovačkog mira*, Svjetlost, Sarajevo, 1973.

⁴ Hivzija Hasandedić, *Muslimanska baština u istočnoj Hercegovini*, El-Kalem, Sarajevo, 1990, 232. (Dalje: H. Hasandedić, *Muslimanska baština*.)

⁵ Vojislav J. Korać, *Trebinje: Istorijski pregled, knj. II, Period od dolaska Turaka do 1878.*, Zavičajni muzej, Trebinje, 1971, 221, 254. (Dalje: V. J. Korać, *Trebinje*.)

tom položaju iskazao se kao vrlo lojalan i sposoban vladin dužnosnik, osobito u pogledu izvršavanja vojnih i diplomatskih zadataka u Trebinju i drugim hercegovačkim krajevima.

Uspostavljanje osmansko-mletačke granice

Prije nego je zvanično preuzeo upravu Trebinjskom kapetanijom, Osman-beg Resulbegović je dao značajan doprinos osiguranju hercegovačkih granica prema mletačkoj strani. U svojstvu zapovjednika oblasti Staro Slano, a prema naređenjima iz Istanbula, 1698. godine organizirao je odbranu Trebinja i kod Carina sa dvije stotine vojnika nanio težak poraz Mlečanima.⁶ Svog najmlađeg sina Saliha poslao je u Popovo polje radi pacifikacije pobunjenog stanovništva koje se priključilo mletačkim napadima. Tom prilikom, u bici kod Veličana, zajedno sa nekoliko saboraca, Salih je izgubio život.

Zbog svog specifičnog geografskog položaja Trebinje je zauzimalo posebno važno mjesto u zaštiti zapadnih granica Osmanskog carstva. Stoga je Visoka Porta veliku pažnju posvećivala vojnom osnaživanju ovog područja. Da bi u tome uspjela, na najvišim položajima morala je da ima iskusan vojni kadar i zapovjednike, što se kao najveća potreba nametnulo nakon završetka Bečkog rata (1699). Nakon potpisivanja mirovnog sporazuma između Habsburške monarhije i Osmanskog carstva (26. januara 1699) te Mletačke republike i Osmanskog carstva (7. februara iste godine), zaraćene strane su pristupile formiranju komisija za utvrđivanje novih granica.⁷ Na sjednici održanoj 25. februara 1699. godine mletački Senat je na čelo komisije ovlaštene za uspostavljanje mletačko-osmanske granice u Dalmaciji imenovao iskusnog komesara Đovanija Grimanija.⁸ Sa dru-

⁶ Šerbo Rastoder, *Begovi na granici: Resulbegovići od Novog, Trebinja do Ulcinja*, Almanah, Podgorica, 2011, 37. (Dalje: Š. Rastoder, *Begovi na granici*.)

⁷ O prilikama u kojima su vođene pripreme za razgraničenje vidi u: Hamdija Hajdarhodžić, "Dubrovačke i mletačke pripreme pred razgraničenje 1699. godine", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, XI–XII, Sarajevo, 1985.

⁸ Gligor Stanojević, *Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI–XVIII vijeka*, Istorijski institut, Beograd, 1970, 415.

ge strane, osmansku komisiju predstavljali su Abdulah Drnišlija, bosanski defterdar Mehmed-efendija, miri-alaj Ahmedbeg, muteferika baša ispred bosanskog divana Ahmedaga, emin čauš Redžebaga, te drugi utjecajni ljudi iz Bosanskog ejaleta.⁹ Pregovori vođeni u ovim pitanjima za osmansku stranu bili su iznimno značajni.

Neuspjeli, drugi po redu, pokušaj zauzimanja i zadržavanja Beča pod svojom vlašću, kao i veliki teritorijalni gubici u Bosanskom ejaletu, označili su početak nezaustavljivog pada moći osmanske vojne snage i dominacije na Balkanu. Pristajući na nepovoljan pregovarački princip *uti possidetis*, sultan Mustafa II je za svoje carstvo nastojao osigurati relativno povoljne uslove primirja. Prvi sastanak mletačko-osmanske komisije održan je 6. juna 1699. godine u Strmici kod Knina. Uvrđivanje granice od Knina do Boke Kotorske vođeno je bez problema, pa su sve usaglašene tačke kamenim biljezima označene do kraja oktobra iste godine. Mnogo zahtjevniji i duži pregovori vođeni su prilikom uspostavljanja granice od Neretve do Boke Kotorske. Otežavajuću okolnost za obje strane predstavljalo je dubrovačko zaleđe. U ime Visoke Porte pregovore je vodio Osman-beg Resulbegović. Mletačka komisija insistirala je na zahtjevu da se cijelo područje od Gabele do Novog, kojemu je pripadalo Popovo polje zajedno sa Trebinjem, ustupi vlastima Mletačke republike. Osmanska delegacija je ovakav prijedlog odbacila bez prethodnog savjetovanja. Premda su njihovi pregovori vođeni separatno, tek nakon involviranja austrijske strane u nastali spor mletačka komisija je privremeno odustala od ovog zahtjeva. Kada je pitanje razgraničenja u trebinjskoj oblasti ponovno stavljeno na razmatranje, Mlečani su se o ovom problemu odredili drugačije. Tražili su, potpuno krivo interpretirajući odredbe mirovnog sporazuma, da u Popovom polju i Trebinju zadrže svoje vojne posade i na taj način onemoguće direktne veze Dubrovnika sa osmanskom teritorijom. Osmanska komisija, koja je u međuvremenu dobila podršku dubrovačkih vlasti, smatrala je da teritorije od Gabele do Herceg-Novog prema Karlovačkom sporazumu pripadaju isključivo Osmanskom carstvu i ponovo odbila mletačke zahtjeve. U takvoj

⁹ Alija Bejtović, „Sarajlija Abdulah Drnišlija i njegov Zbornik bosanskih memorijala 1672–1719“, *Radovi ANUBiH*, knj. LX, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 19, Sarajevo, 1977, 217.

je situaciji, pod nejasnim okolnostima, Osman-beg izrazio spremnost da udovolji zahtjevima mletačke delegacije i preda Trebinje.¹⁰ Međutim, od te odluke odustao je pod velikim pritiskom svoje pregovaračke komisije, ali i zbog prijetnje od pokretanja velikog talasa migracija izbjeglica iz oblasti pod mletačkom vlašću.¹¹ Nakon kraćih konsultacija s austrijskim predstavnicima, mletačka delegacija je poslala instrukciju vlastima o povlačenju vojske iz krajeva koji su Karlovačkim sporazumom pripali Osmanskom carstvu. Evakuacija vojnih snaga iz Trebinja i Popovog polja odvijala se jako sporo. Posljednji mletački vojnici napustili su Popovo polje, Trebinje i Sutorinu 21. januara 1701. godine.¹² Čin svečanog potpisivanja zapisnika o razgraničenju u Dalmaciji i Boki Kotorskoj odlukom delegacija bio je predviđen za 14. februar 1701. godine. Ratifikacija ovog dokumenta od strane sultana izvršena je dvije godine kasnije.

Nakon uspostavljanja nove mletačko-osmanske granice u Dalmaciji, obje strane su izrazile spremnost da u interesu svojih država ožive međusobni trgovački promet. Rezultat tih napora je bio sastanak i razgovor Bartola Mora, mletačkog providura, i Osman-bega Resulbegovića, vođen 1701. godine, na kojem je donesena odluka o povećanju trgovačkog prometa.¹³ S obzirom na to da se u prvim godinama nakon potpisivanja mirovnog sporazuma otvorio veliki broj neriješenih pitanja, osobito u domenu trgovinske razmjene preko granice u Hercegovini, vlasti Istanbula su zahtijevale da sporne tačke mletačko-osmanskih odnosa rješavaju lokalni funkcioneri.

¹⁰ Enes Pelidija, *Bosanski ejalet od Karlovačkog do Požarevačkog mira 1699–1718*, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1989, 49. (Dalje: E. Pelidija, *Bosanski ejalet*.)

¹¹ V. J. Korać, *Trebinje*, 155.

¹² Milenko S. Filipović, Ljubo Mićević, *Popovo u Hercegovini: antropogeografski prikaz*, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine; knj. 15, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka; knj. 11, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1959, 65.; V. J. Korać, *Trebinje*, 155.

¹³ Beograd, Arhiv SANU, Tomićeva zaostavština, sign. 8711/VIIa a/13, red. br. 1150, Izvještaj Herceg-Novih 11. VIII 1701.

Prema Dubrovniku i crnogorskim pobunjenicima 1699–1707.

Kao trebinjski muhafiz, Osman-beg Resulbegović je bio aktivni sudionik rješavanja mnogih trgovačkih pitanja između Bosanskog ejaleta i Dubrovnika. Premda je sa Dubrovčanima imao jako dobre i korektne odnose, bilo je slučajeva kada je bio nepopustljiv u prevazilaženju nekih pograničnih sporenja. Ipak, ti su odnosi uglavnom bili dobri i nikada nije dolazilo do ozbiljnijih sporova. Dubrovčani su mu se često obraćali u nadi da će svojim autoritetom u pograničnim krajevima Hercegovine intervenirati u slučajevima narušavanja prava njihovih trgovaca. Tako su mu 17. januara 1705. godine prijavili slučaj ugrožavanja sigurnosti trgovaca u Konavlima od strane izvjesnog Kuzmana iz Zubaca, koji je odranije bio poznat po činjenju zločina prema dubrovačkom stanovništvu.¹⁴ Dubrovčani su o cijelom slučaju najprije upoznali Kasum-pašu, zapovjednika trebinjske tvrđave, koji je opomenuo i oštro zaprijetio Kuzmanu.

Nakon potpisivanja Karlovačkog mira i povlačenja mletačke vojske iz šire trebinjske oblasti, ponovno uspostavljena osmanska vlast u tim krajevima suočila se sa pobunama hercegovačkih plemena koja su u ratu učestvovala na strani Mletačke republike. Već 1699. godine starješine Korjenića i Grančareva uputile su otvoreno pismo i pozvali susjedne Grahovljane da pristupe u novu zajedničku borbu protiv Osmanlija.¹⁵ Na vijesti o organiziranju pobunjenih plemena, što je otežavalo proces konsolidacije osmanske uprave u Hercegovini, 1702. godine iz Istanbula je stiglo naređenje o poduzimanju energičnih mjera. Otpor osmanskim jedinicama trajao je duže vrijeme, a borbe su se proširile na teritorije susjedne Crne Gore i Dubrovnika. Posebno važnu ulogu u uspostavljanju reda u Trebinju i njegovoj okolini imala je tvrđava Ban-Vir, čijom je gradnjom

¹⁴ Vladislav Skarić, "Trebinje u 18. vijeku", *Izabrana djela*, knj. III, Prilozi za istoriju Bosne i Hercegovine i jugoslovenskih naroda, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1985, 157. (Dalje: V. Skarić, *Trebinje u 18. vijeku*).

¹⁵ V. J. Korać, *Trebinje*, 165.

1706. godine rukovodio njen zapovjednik Osman-beg Resulbegović.¹⁶ Građena kao kompenzacija za izgubljeni Herceg-Novi, tvrđava Ban-Vir je postala dijelom jake fortifikacione linije formirane pred granicom sa Mletačkom republikom i pobunjenom Crnom Gorom. Osim posade, u njoj je bila smještena i artiljerija. Zbog čestih eskalacija političkih prilika na granici sa Crnom Gorom i Mletačkom republikom, građevinski zahvati na tvrđavi Ban-Vir vršeni su još deset i više godina. Sve inicijative za radove dolazile su iz Istanbula. Do 1710. godine svi radovi na trebinjskoj, ali i tvrđavama u drugim hercegovačkim mjestima, napredovali su do te mjere da se izgradio cijeli jedan pojas jakih osmanskih pograničnih utvrda koji se protezao od Ban-Vira na Arslanagića most, od Korjenića, Klobuka, preko Žabljaka do Skadarskog jezera.

Kao ličnost od velikog utjecaja na širem hercegovačkom prostoru, Osman-beg se uključio u rješavanje nastale krize i otvorio razgovore sa predstavnicima pobunjenih plemena. Na njegov poziv u Trebinju se 1707. godine održao sastanak sa riđansko-nikšićkim vojvodom Jezdimirom Drakulićem i još dvanaest knezova iz Nikšića, Župe i Riđana. Tom prilikom su, prema nekim izvorima, svi knezovi zarobljeni i pogubljeni.¹⁷ Represivnim mjerama zahvaćeni su svi krajevi preko kojih su vršeni upadi na teritoriju Hercegovine. Iste godine osmanske vlasti obavijestile su i upozorile Dubrovčane da će i oni, ako preko svoje teritorije budu omogućavali prelaz stanovnicima Zubaca i Kruševica, biti tretirani sankcijama. Pod prijetnjom eventualnih mjera Dubrovčani su insistirali da se carski ferman objavi u svim mjestima i da se jedan primjerak dostavi Osman-begu Resulbegoviću u Trebinje.¹⁸ Međutim, do trajnijeg smirivanja tenzija na hercegovačko-crnogorskoj granici nije došlo. U toj situaciji Bosanski ejalet je dočekao 1710. godinu i početak rusko-osmanskog rata.

¹⁶ E. Pelidija, *Bosanski ejalet*, 124.; Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine (1463–1850)*, Vlastita naklada, Sarajevo, 1900, 90.

¹⁷ Andrija Luburić, Špiro M. Perović, *Porijeklo i prošlost dinastije Petrovića I*, s.n., Beograd, 1940, 17.

¹⁸ Vladimir Ćorović, "Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom od Karlovačkog do Požarevačkog mira", *Glas SAN*, CLXXXVII, Beograd, 1941, 25. (Dalje: V. Ćorović, *Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom*).

Osman-beg Resulbegović kao trebinjski kapetan

Prema dostupnim izvorima, Osman-beg Resulbegović je carskim fermanom 1707. godine imenovan pašom sa titulom *miri-miran*.¹⁹ To mu je, pored već stečenih ovlasti i samouprave u trebinjskom kraju, omogućilo da osnaži svoju poziciju i utjecaj u Hercegovini. Kao trebinjski kapetan Osman-beg Resulbegović prvi put se spominje 23. septembra 1712. godine. Na tom položaju naslijedio je Mehmed-agu, čije se ime posljednji put u dokumentima spominje 31. maja iste godine.²⁰ Za šesnaest godina, koliko je trajala njegova kapetanska vlast u Trebinju,²¹ ovaj grad i njegova šira okolina zauzimali su posebno značajno mjesto u odbrani hercegovačkih granica prema Mletačkoj republici. U vrlo teškim postratnim uslovima, zahvaljujući njegovim diplomatskim aktivnostima, svakako usmjeravanim prema instrukcijama iz Istanbula, privreda i ekonomija ovih krajeva bilježila je kontinuiran napredak. Preuzimanjem kapetanske službe, Osman-beg je postavio temelje vlasti svojoj porodici za naredne 123 godine, tačnije do 1835. godine i ukidanja kapetanija u Bosanskom ejaletu.

Vrlo česti problemi u nesmetanom odvijanju trgovine sa dubrovačke teritorije na područje Bosanskog ejaleta javljali su se stupanjem na snagu određenih osmanskih zakona. Osobito veliko nezadovoljstvo Dubrovčana izazivala je potpuna zabrana trgovine poznata i kao *jasak*. U nekim slučajevima ona je podrazumijevala zabranu izvoza jednog artikla. Osmanlije su ovu mjeru protiv Dubrovčana koristili kao vid represije u slučaju ozbiljnih parničnih sukoba.

U nadležnosti trebinjskog kapetana bila je kontrola i sankcionisanje pojava zloupotreba koje su se ticale prometa roba i ljudi na dubrovačko-osmanskoj granici. Oktobra 1713. godine on je pisao dubrovačkoj vladi i

¹⁹ Š. Rastoder, *Begovi na granici*, 38.

²⁰ Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1991, 138. Vladislav Skarić navodi da se kao trebinjski kapetan Osman-beg Resulbegović spominje 21. septembra 1712. godine. Vidi u: V. Skarić, *Trebinje u 18. vijeku*, 141.

²¹ Raif Hajdarpašić, *Trebinjska kapetanija u odbrani Bosne i Hercegovine*, Udruženje građana istočne Hercegovine, Sarajevo, 1998, 59. (Dalje: R. Hajdarpašić, *Trebinjska kapetanija*.)

obavijestio njene predstavnike da je iz Istanbula dobio naređenje po kojemu nijedan trgovac iz Bosanskog ejaleta ne smije izvoziti žito preko mletačkih skela i da se svi poslovi u tom smislu moraju obavljati isključivo iz Dubrovnika.²² Problemi su nastali još početkom 1713. godine kada su u Herceg-Novom i Risnu, na mletačkoj teritoriji, otvorene skele. Mlečani, vjekovni trgovački suparnici Dubrovčana, preko njih su ilegalnim putem prebacivali so i drugu robu na tlo Bosanskog ejaleta. To je izazvalo oštro protivljenje dubrovačke strane, nakon čije protestne note su mletačke skele zatvorene. Osman-beg Resulbegović izdao je nalog, o čemu je i pismeno obavijestio Dubrovčane, da se na trebinjskom mostu postave vrata i tako ne dozvoli nikakav trgovački saobraćaj.²³ Mlečani su pokušali obnoviti rad skela, ali u tome nisu imali uspjeha. Njihove pokušaje osujetio je Osman-beg, koji je u sporazumu sa bosanskim vezirom donio odluku o obustavi uvoza soli u Herceg-Novu i Risan. Osman-beg je posredno i neposredno sudjelovao u trgovini sa Dubrovnikom. Pouzdano se zna da je 1712. godine vršio izvoz kukuruza i žita na dubrovačku teritoriju.²⁴ Tih godina najveći problem u pograničnim oblastima predstavljali su česti pljačkaški napadi vršeni od strane crnogorskih četa. Problem je prijetio izbijanju regionalnog sukoba, što je osmansku upravu u Bosanskom ejaletu primoralo da reaguje prema Mletačkoj republici i Dubrovniku. Osman-beg Resulbegović je, umirujući sve oštećene strane, pismeno garantirao suzbijanje ovakvih pojava u Hercegovini. U jednom od pisama upućenom vanrednom mletačkom providuru 1713. godine, pisao je sljedeće:

Od nas Osman-kapetana Resulbegovića iz Trebinja, našem starome prijatelju i konšiji, vlastelinu mletačkome, sofra providuru od Kotora i Novoga i sve Boke zapovjedniku v/eče/d/rago p/ozdravljenje/. A potom vašijeh podložnika koji se nahode na Kamenom, Jovan Mandić i Ilija Mandić ig/ih/ se nahode dva konja iz Bileće Ahmeta Bajraktara. I pisanijeh dana bio je slao čoeaka i konje poznao i onomadne se potežio na vašu pravdu i odveo sobom čoeaka i osvjedočio pred vami kako je konje vidio i kako su iskali čoeaka iz vašega kraja da mu svjedoči na sudu pravome kako je Bog zapovidio. Ne more lupež

²² V. Skarić, *Trebinje u 18. vijeku*, 154.

²³ Isto.

²⁴ Vuk Vinaver, "Hercegovačka trgovina sa Dubrovnikom početkom 18. veka", *Istorijski zapisi*, god. VIII, knj. 11, br. 1–2, Cetinje, 1965, 74.

*svoga druga lupeža osvjedočit, a mi doslje nijesmo take stvari činili ni taka svjedožbe. A sada nam dođoše te se tuže i mene pitaju da uzmu konje od vašijeh ljudi i ja im nijesam dao dokle čujemo što ćete vi učinit poradi svijeh konja. Zato te vrlo molim eda bi zapovidio da se ti konji vrnú, zašto za zlijeh ljudi biće mutnja na krajini. I ne drugo, Bog vas veseli u gospocstvu mlogo godina.*²⁵

U novembru 1710. godine Rusija je objavila rat Osmanskom carstvu. Zbivanja na frontu su uslovia pokretanje jake ruske agitacije na Balkanu, osobito u Crnoj Gori. Tražeći saveznika u crnogorskom narodu, koji je odranije organizirao pobune i otpor osmanskim pašama, ruski car Petar Veliki putio je proglas kojim je široke narodne mase Balkana pozvao da se priključe ratu protiv Osmanskog carstva. Premda se kriza proširila i na južne granice Bosanskog ejaleta, ona je ipak ostala u sjeni zbivanja na rusko-osmanskome frontu. Nemiri ustaničkih grupa nastavljeni su i nakon završetka rata potpisivanjem Prutskog mira 1711. godine, a intenzivirali su se 1714. godine kada je počeo novi mletačko-osmanski rat. Pod pritiskom osmanskih vlasti jedan broj organizatora crnogorskih pobuna pobjegao je na mletačku i dubrovačku teritoriju. U takvim je okolnostima Osman-beg Resulbegović uputio Dubrovčanima niz prijetnji i prijekora. Stanje je bilo ozbiljno do te mjere da je, prema njegovom mišljenju, Župa postala utočište hajducima. “Zato, moi stari prijatelji”, pisao je Dubrovčanima, “učinite zapovied vašiem daržavam i vašiem selam da rasparčane hajduke ne bi puštali”.²⁶ Početkom maja 1715. godine oživjele su akcije prebjeglih hajduka. Među njima posebno se isticao Kuzman Danilović, koji se 21. maja iste godine Dubrovniku javio kao serdar mletačke vojske. U svojim napadima ustanici su prodrli do Trebinja i ozbiljno ugrozili tvrđavu Ban-Vir. Zbog sukoba osmanskih snaga sa ustanicima, na granicu prema Bosanskom ejaletu Dubrovčani su mobilisali i poslali nekoliko stotina vojnika. Na izvještaje o saradnji jednog dijela dubrovačkih stanovnika sa ustanicima oglasio se Osman-paša Resulbegović i pisao im da “ozbiljno

²⁵ Pismo objavljeno u: *Hajduci u Boki Kotorskoj 1648–1718*, priredio Miloš Milošević, CANU, Titograd, 1988, 746-747.

²⁶ V. Čorović, *Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom*, 98; Historijski arhiv u Dubrovniku (dalje: HAD), Prepiska 18 – 183, 3348, dokument: 109, 8. IV 1715.

preporuče svojim ljudima da žive u slozi i miru sa carevom rajom i sa stražarima i da ne propuštaju hajduka preko dubrovačke zemlje na carsku”.²⁷ Saznavši za zbivanja i pružanje podrške Konavljana mletačkoj strani, pozvao je stanovništvo Zubaca da se u roku od 15 dana vrati svojim kućama. Da bi u tome imao uspjeha, obećao im je potpunu amnestiju za neposlušnost koju su iskazali prema sultanu. Izričito je naglašavao da je povratak zabranjen samo Kuzmanu Daniloviću i njegovoj porodici.²⁸

Posada trebinjske kapetanije je 1714. godine brojala 499 vojnika, a njihov je godišnji prihod iznosio 1.230.398 akči.²⁹ Uslijed čestih pobuna i napada crnogorskih četa, trebinjska tvrđava je pretrpjela znatnija oštećenja, pa je jula 1714. godine iz Istanbula Osman-paši Resulbegoviću poslano naređenje da počne sa pripremama za njenu što skoriju obnovu. U carskoj zapovijedi mu je naređeno da u tim poslovima koristi raspoloživu radnu snagu iz Cernice, Ljubinja i Nikšića.³⁰ Znajući da najveći dio građevinskih gradova i popravaka neće moći izvršiti u zadatom roku bez dubrovačkih majstora, Osman-beg se molbom za ustupanje njihove pomoći obratio knezu. Jesu li mu Dubrovčani pomogli, nije poznato. Radovi na tvrđavi Ban-Vir odvijali su se i tokom naredne 1715. godine, kada se pristupilo kopanju hendeka. Prije početka radova objavljen je i poseban carski ferman, a za potrebe izvršenja radova poslan neophodan novac. Izvještavajući Dubrovčane o tome, Osman-paša je u junu 1715. godine molio da mu pošalju 40–50 čerahora i 5–10 klačinara i kamenara za lomljenje kamena, garantirajući da će imati obezbijeđenu hranu i plaću.³¹ Hendek je, prema nekim podacima, iskopan već iste godine. Za razliku od sjevernog dijela dalmatinskog primorja, gdje su se vodile bespoštedne borbe, u Hercegovini je hajdučka aktivnost predstavljala velike probleme po-graničnim naseljima. Jedna grupa hajduka, sačinjena od nekoliko stotina

²⁷ V. J. Korać, *Trebinje*, 183.

²⁸ Državni Arhiv Dubrovnik (dalje: DAD), Prepiska 18 – 183, 3348, dokument 35, 9. II 1715.

²⁹ E. Pelidija, *Bosanski ejalet*, 143.

³⁰ V. Ćorović, *Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom*, 96.; Hamdija Kreševljaković, Hamdija Kapidžić, “Stari hercegovački gradovi”, *Naše starine*, II, Sarajevo, 1954, 16. (Dalje: H. Kreševljaković, H. Kapidžić, *Stari hercegovački gradovi*.)

³¹ V. J. Korać, *Trebinje*, 214.

naoružanih ljudi, pokušavala je provokacijama izazvati okršaj sa posadom trebinjske tvrđave. Shvativši njihove namjere Osman-paša Resulbegović je naredio da se ništa ne poduzima u pogledu intervencije izvan gradskih zidina i time izbjegao hajdučku zasjedu.³² Na taj način je otklonjena opasnost od okupljanja većih ustaničkih snaga u Trebinju.

Sa titulom *miri-muhafiza* Osman-paša Resulbegović prvi put se spominje u dokumentima od 13. juna 1716. godine, kada su mu Dubrovčani uputili čestitke i pozdravili njegov dolazak u Trebinje. Prije zvaničnog preuzimanja dužnosti boravio je u Travniku, gdje je od vezira preuzeo ovlasti i čin. Na položaju miri-muhafiza proveo je više od tri godine. U tom zvanju posljednji put se spominje septembra 1719. godine, kada je već postao *miri-miran-muhafiz*.³³ Premda za to nema pouzdanih podataka, pretpostavlja se da je u svojstvu miri-miran-muhafiza službu preuzeo između 11. septembra 1719. i 14. aprila 1721. godine.³⁴ Preuzimanjem ove časti, koja se dodjeljivala isključivo istaknutim i zaslužnim osmanskim dužnosnicima, Osman-paša je za kratko vrijeme učvrstio svoj položaj i Trebinje učinio razvijenim i prosperitetnim mjestom.

Osobito veliki značaj za Trebinje, prije svega u ekonomskom pogledu, u 18. stoljeću imale su *malikane* (zakupi carina) na stonsku i dubrovačku skelu. Preko njih se decenijama odvijao izvoz soli. Od 1719. godine zakupnik njihovih malikana bio je Osman-paša Resulbegović. To saznajemo iz izvještaja bosanskog defterdara od aprila 1720. godine u kojem je navedeno da je skelu u Dubrovniku pod svoju malikanu uzeo Osman-paša, “što je sada na strani Trebinja sa carevijem beratom od strane hasne od Bosne”.³⁵ Malikane su predstavljale izvor vrlo visokih prihoda i ulaganjem u njih uživaoci ove povlastice jačali su svoje ekonomske pozicije. Osman-paša, kao i mnogi drugi članovi porodice Resulbegović,³⁶ putem ovih privilegija

³² DAD, Prepiska 18 – 138, 3348, dokument: 256, 16. VIII 1715.

³³ V. J. Korać, *Trebinje*, 262. Miri-miran-muhafizi, najčešće sa titulom paša, najviši muhafiski komandanti.

³⁴ Isto, 263.

³⁵ Hamdija Kapidžić, „Veze Dubrovnika i Hercegovine u 18 vijeku“, *Kalendar Gajret*, Sarajevo, 1938, 8.

³⁶ Spomenuta malikana u posjedu Resulbegovića nalazila se sve do 1728. godine. Zbog neke izdaje (*habest-i zuhur sebeb-ile*) Osman-paši Resulbegoviću je marta 1728. godine

stekli su veliko bogatstvo i “gospodarili su najvećim brojem rajetinskih glavara”.³⁷ Njihova dominacija bila je neupitna sve do 1835. godine i ukiđanja kapetanija u Bosni i Hercegovini.

Osim Trebinja, veoma važnu ulogu u odbrani Hercegovine imalo je i Ljubinje. Zbog toga, a osobito zbog nemira tamošnjeg stanovništva i upada crnogorskih ustanika koji su ove krajeve zahvatili u 18. stoljeću, osmanska vlast inicirala je aktivnosti na izgradnji ove palanke. Palanku Ljubinje prema sultanovoj naredbi izgradio je Osman-paša Resulbegović 1721. godine.³⁸ Da je Osman-paša imao veliki interes za ovo mjesto govori činjenica da je 1723. godine u Ljubinju finansirao gradnju svoga dvora.³⁹ Dvije godine kasnije iz Istanbula je zaprimio carski nalog da mora “graditi tvrdu palanku u kasabi Ljubinjskoj”.⁴⁰

Političke prilike u Hercegovini usložile su se početkom marta 1716. godine. Obnavljajući svoje savezništvo sa Mletačkom republikom, Austrija je ušla u rat protiv Osmanskog carstva. Time je znatan dio teritorije Bosanskog ejaleta bio izložen novim ratnim sukobima. Na pojavu prvih regularnih jedinica mletačke i austrijske vojske u Konavlima 1716. godine trebinjski su prvaci pristupili organiziranju odbrane. Po naređenju Osman-paše Resulbegovića Trebinje je za kratko vrijeme okružio znatan broj garnizona sačinjenih od 30 do 50 vojnika.⁴¹ Raspoređeni su na Humovu Dolu, na Zupcima, u Gomiljanima, na Drijenu, na Bijelin-Dolu, u Lugu, Obirču i Carini. Svjestan neposredne opasnosti koja može doći sa crnogorske granice, Osman-paša je postigao dogovor sa Dubrovčanima o saradnji njihovih vojnih garnizona na Brgatu, čime bi se uspostavila kontrola i kontinuirana zaštita teritorije do samog Dubrovnika, gdje se vršio

---

oduzet položaj mutesarifa, a sa njim i malikana. Vidi u: V. J. Korać, *Trebinje*, 242.

³⁷ Isto, 242.; Vaso Čubrilović, “Poreklo muslimanskog plemstva u Bosni i Hercegovini”, *JIC*, I, Beograd, 1935, u: *Odabrani istorijski radovi*, Narodna knjiga, Beograd, 1983.

³⁸ H. Kreševljaković, H. Kapidžić, *Stari hercegovački gradovi*, 15.

³⁹ Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini, Izabrana djela I*, Sarajevo, 1991, 133. (Dalje: H. Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*.).

⁴⁰ V. J. Korać, *Trebinje*, 225, H. Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, 133.

⁴¹ Hamdija Hajdarhodžić, “Trebinje i ostala Hercegovina za vrijeme t.z. drugog morejskog rata”, *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, god. 12, br. 5–6, Dubrovnik, 1965, 154. (Dalje: H. Hajdarhodžić, *Trebinje i ostala Hercegovina*.)

istovar trgovačke robe.⁴² Saobraćaj ljudi od Dubrovnika prema Trebinju odvijao se jako teško, jer je cijelo područje oko Trebinja bilo izloženo stalnoj hajdučiji. Značajnijih akcija nije bilo sve do dolaska mletačkih i austrijskih vojski u konavljanski prostor. Osjetivši njihovo prisustvo, Osman-paša je u Carinu poslao buljuk-bašu Husejina i sa njim oko 50 vojnika.⁴³ Po dolasku na Carinu prenio je dubrovačkom brgatskom komandantu da Osman-paša želi držati mirnom ovu granicu. U međuvremenu, Austrija je poslala 12 svojih oficira u Hercegovinu. Njima se priključilo i 80 ljudi iz Herceg-Novog, s ciljem da organizuju napad na trebinjsku tvrđavu. Nastala situacija, koju su pratili neprovjereni izvještaji o privremenom povlačenju osmanskih snaga iz Hutova i drugih manjih hercegovačkih naselja, ohrabrila je neke dubrovačke podanike u diverzantskim manevrima u neposrednom trebinjskom okruženju. U jednom od njih ubijena su dva sejmena, na što se u pismu dubrovačkoj vlasteli Osman-paša Resulbegović otvoreno požalio.⁴⁴ Bilo je to vrlo osjetljivo pitanje, koje je zahtijevalo dobru procjenu razvoja zbivanja i povlačenje koraka koji će onemogućiti neprijatelju dalje prema Trebinju.

U jeku rata privremeno su se narušili trgovački odnosi Trebinja i Dubrovnika. Razlog je bio kršenje sporazuma o plaćanju taksi na Carini. Ozbiljniji prestupi u tom smislu zbili su se marta 1717. godine kada se grupa dubrovačkih trgovaca probila do Trebinja bez plaćanja robne takse na Carini. Bilo je slučajeva zloupotreba i od strane osmanskih graničara. Premda je definisano da se naknada za vino ne smije uzimati od trgovaca, novac se naplaćivao u svakoj prilici. To je izazvalo nezadovoljstvo dubrovačkih vlasti. Pismom iz augusta 1717. godine Osman-paša obavještava Dubrovčane da se na Zupcima uzima po 5 dinara na tovar vina. Novac su uzimali panduri koji održavaju sigurnost u spomenutim krajevima. U Konavlima se, prema mišljenju Osman-bega, “ne uzima ništa više nego što se uzimalo od starine”.⁴⁵ U cilju suzbijanja ovakvih pojava osmanska vlast

⁴² Isto.

⁴³ Isto.

⁴⁴ DAD, Prepiska 18 – 184/2, XXX 3349, fascikla II, dokument 157, 9. X 1716.

⁴⁵ V. Skarić, *Trebinje u 18. vijeku*, 157.

objavljivala je proglas o stupanju na snagu potpune zabrane trgovanja i djelomične zabrane izvoza jednog artikla.

Početkom treće godine rata Osmansko carstvo pokazivalo je znakovite ozbiljne ekonomske iscrpljenosti. Dotadašnje vojne akcije zahtijevale su finansiranje ugroženih pokrajina, čime je finansijski sistem doveden pred kolaps. Posebno teško stanje bilo je u Bosanskom ejaletu, gdje se osjećala oskudica namirnica, naoružanja i novca. Početkom aprila 1717. godine pripreme za mobilizaciju vojske vršili su aktuelni bosanski namjesnik Kara Mustafa-paša (6.000) i Osman-paša Resulbegović (1.000).⁴⁶ Međutim, zbog vrlo teškog ekonomskog stanja, mobilizacija nije provedena. Sve aktivnosti, kako one u Bosanskom ejaletu tako i na neprijateljskim stranama, obustavljene su u iščekivanju dolaska Numan-paše Ćuprilića (Köprülü) iz Istanbula u Bosnu. U međuvremenu Dubrovčani su posredstvom svojih uhoda obaviješteni o planu Mlečana da izvrše novi napad na Trebinje. Konavoskom knezu prenijeta je informacija da se mletačka vojska “nesumnjivo sprema na Trebinje i da se nada brzom uspjehu”. Već krajem novembra 1716. godine o aktivnostima neprijatelja izvještavao je neki Stjepan Vitomirović, uhoda iz naselja Stravča. “Jučer ujutro do uvečer”, navodi se u izvještaju, “išli su preko Mrcina ovi iz Hercegovog prema Trebinju, a drugi su išli preko Sitnice također za Trebinje i da ih je bio veliki broj”. Već je sljedećeg dana izvršen hajdučki napad u kojem je zauzeta Carina, “ključ dubrovačke trgovine s Turcima”. Pristigli izvještaji govorili su o koncentraciji većeg broja hajdučkih snaga, kojima pomoć pružaju mletačke jedinice. Dubrovačka vlada donijela je odluku o potpunoj neutralnosti i svojim podanicima 24. novembra naredila da “moraju ostati mirni u svojim kućama i ne smiju se opredjeljivati ni za hajduke ni za Turke”. U Trebinje je 20. maja 1717. godine stigao Mihailo Mišić i donio pismo Osman-paši Resulbegoviću. Premda je mletačkim osvajanjem Carine bila onemogućena trgovinska razmjena između Dubrovnika i Bosanskog ejaleta, Osman-paša je 1. augusta 1717. godine pisao Stravčanima, savjetujući ih o alternativnim putevima kojima roba može neprimijećena stići do Trebinja.

⁴⁶ DAD, Prepiska 18 – 185/2, 3350, dokument 72, 15. IV 1717.

*Od mene Osmam bega trebinjskog besa našijem prijateljima Nikoli Repiću i Đuru Koliću i Raiću i Peru Baletinu i ostalijem Strabčanima i Stjepanu Martinoviću i ostalijem Dubljanima – da ste zdravo. A potom čudimo se da vas nije na ovi kraj, i prije ja rata bilo, ali ste izlazili i trgovine s nami činili i iznosili što nam je valjalo, a od ovud vi odnosili što je vami valjalo, a sad vi pišem što bude kneževa haka podajte, i donosite svake trgovine našem gradu. Vjera vi je božja od svakoga s turske strane i od našijeh ljudi i od tuđijeh štogod uzdonosite od trgovine da vi će se lijepo plaćati, a vami što uzvalja koja roba za vas, nećemo vi braniti.*⁴⁷

Nekoliko mjeseci kasnije Osman-paša pismom se obraća istim ljudima. U njemu, nastojeći da objasni svoje postupanje u pogledu trgovačkih odnosa u konavoskom kraju i naseljima u okolini Trebinja, naglašava kako nije u mogućnosti intervenisati u tim pitanjima i da garancije za nesmetanu trgovinu robom na teritorijama pod njegovom upravom ne može ispoštovati. Za trebinjskog kapetana sporna je bila podrška dijela dubrovačkih stanovnika Mlečanima i hajdučkim četama, što se vidi iz Osman-pašinog pisma Stravčanima 22. maja 1718. godine:

*Što pišete poradi plijena i poradi glave i poradi zuluma, vi znate i čuli ste da ono što su učinili carevi sejmeni po radi onog sejmenina a njih brata što je pogibao pod Carinom. Mi ne moremo njima ništa zašto je careva mirija, pak je pošto svaki na svoju stranu. Ovo je istina, a mi nijesmo u tome poslu... A što pišete da sam vam ja poslao vernu knjigu, nijesam da se ne bojite od sejmena, već ako drugako. A ja kada vami dam varnu knjigu koju istu s muhurom, vera božja, ako biste ćeli i u Sarajevo da vi ne bi bilo zuluma ni od koga, zašto bi meni ta zulum bio.*⁴⁸

Istog mjeseca Mlečani su pripremali novi napad na Trebinje. Njihov napad prekinula je vijest o pripremama za razgovore o mirovnim sporazumu između Mletačke republike i Osmanskog carstva. Odugovlačenje na početku pregovora za mnoge pristalice nastavka ratovanja značilo je da do postizanja konačnog dogovora i uspostavljanja primirja neće brzo doći. U nedostatku zvaničnih informacija od strane velikog vezira iz Travnika, Osman-paša Resulbegović je juna 1718. godine pisao Dubrovčanima

⁴⁷ H. Hajdarhodžić, *Trebinje i ostala Hercegovina rata*, 156.

⁴⁸ Isto.

zahtijevajući da mu kažu u kojoj se fazi pregovori nalaze.⁴⁹ Osman-paša se, dobro poznavajući razgranatu mrežu njihovih diplomata, s pravom prvo obratio Dubrovčanima. Dubrovčani su ga već 10. augusta iste godine o tome i detaljno izvijestili.⁵⁰ Od neimenovanih osoba saznali su da su mletačko-osmanski pregovori u postojećim okolnostima nemogući, da su se pregovarači delegirani ispred zaraćenih strana razišli i da se rat nastavlja.⁵¹ To su, kako se ispostavilo, bile netačne informacije. Pregovori su nastavljeni uprkos činjenici da su mletačka i osmanska vojska i dalje aktivno djelovale na ratištima u Dalmaciji i južnim granicama Bosanskog ejaleta. Mir je zaključen u Požarevcu,⁵² jula 1718. godine. Zanimanje za tok mirovnih pregovora osobito je veliko bilo kod Dubrovčana. Premda nisu učestvovali u ratu, održavajući dobre diplomatske odnose s Osmanskim carstvom nastojali su se obezbijediti od mogućnosti da se nađu u neposrednom mletačkom susjedstvu. Vijest o potpisivanju mirovnog sporazuma odmah su prosljedili Osman-paši Resulbegoviću u Trebinje. Na njihov izvještaj je odgovorio već 10. augusta 1718. godine obraćajući im se riječima zahvalnosti.⁵³ Informaciju o završetku pregovora Osman-paša je dobio i od vezira Numan-paše Ćuprilića, o čemu je također pisao Dubrovčanima.⁵⁴ Pripreme za dolazak Osman-paše, novog vezira, odvijale su se ubrzano. Numan-pašin nasljednik najprije je boravio u Novom Pazaru, odakle je nakon pet ili šest dana puta stigao u Travnik. Osman-paša Resulbegović je 11. septembra 1718. godine ponovo pisao Dubrovčanima tražeći da njihova vlada odredi deputaciju koja će sa poklonima doći u Trebinje i zajedno sa njim i njegovom pratnjom otići na čestitanje novom veziru u Travnik.⁵⁵ Trebinjski kapetan iskoristio je uslovljenost dubrovačke vlade činjenicom da mletačka komisija insistira da joj Osmansko carstvo prilikom novog razgraničenja ustupi pola Zubaca. Time bi Mletačka republika došla uz

⁴⁹ DAD, Prepiska 18 – 186/2, 3351, dokument: 86, 2. VI 1718.

⁵⁰ H. Hajdarhodžić, *Trebinje i ostala Hercegovina*, 157.

⁵¹ DAD, Prepiska 18 – 186/2, 3351, dokument: 95, 8. VI 1718.

⁵² O odredbama Požarevačkog mira vidi u: E. Pelidija, *Bosanski ejalet*, 239-261.

⁵³ DAD, Prepiska 18 – 186/2, 3351, dokument: 185, 10.VIII 1718.

⁵⁴ Isto, dokument: 193, 13. VIII 1718.

⁵⁵ Isto, dokument: 11, 11. IX 1718.

samu granicu sa Dubrovnikom. Do toga, međutim, nije došlo. Granice koje su utvrđene nepromijenjene su ostale do 1736. godine i novog osmansko-austrijskog rata.

Požarevačkim mirom nisu zaustavljeni hajdučki napadi i pljačke. To govori i pismo Hasan-age⁵⁶, brata i zamjenika Osman-paše Resulbegovića, koje je 20. septembra 1718. godine uputio Dubrovčanima povodom prijavljenih slučajeva otimanja stoke i njene ilegalne prodaje u nekim dubrovačkim mjestima. U pismu, vjerovatno prema Osman-pašinom naređenju, poručivao je Dubrovčanima: “Sada mir učinio se, od sada poslije twardo zapoviedite vašijem ljudima da ne bi uzimali stvari ukradene”.⁵⁷ Decembra iste godine inicirani su razgovori između osmanskih i mletačkih izaslanika u Sutorini. Predmet razgovora bili su pogranični problemi, koji su se riješili postizanjem sporazuma.

Prema nekim autorima Trebinje i šira okolina su se za vrijeme rata 1714–1718. nalazili pod vlašću Mlečana,⁵⁸ ali se to čini malo vjerovatnim. Moguće je, pak, da su samo pojedina mjesta trebinjskog kraja u određenim fazama mletačko-osmanskih sukoba privremeno stavljena pod mletačku upravu, ali se sa sigurnošću može tvrditi da Trebinje nikad nije bilo vojnički zauzeto i priključeno mletačkom posjedu. Razloga za to je više. Trebinjska je tvrđava, prije svega, imala veliki značaj u osmanskome odbrambenom sistemu granica, pa bi slučaj njenog osvajanja od strane mletačke ili neke druge vojske bio zabilježen u povijesnim izvorima. Sa druge strane, trebinjski kapetan je održavao intenzivnu i kontinuiranu pismenu korespondenciju sa vlastima u Dubrovniku, u čijim bi se izvještajima vijest o padu trebinjske tvrđave u ruke mletačke vojske sigurno evidentirala.

Na položaju trebinjskog kapetana Osman-paša Resulbegović ostao je sve do 1728. godine. Prema mišljenju nekih autora, temeljenom na izvorima osmanske administracije i dubrovačkih diplomatskih spisa, bio je hercegovački sandžak-beg sa rezidencijama u Dračevu i Trebinju.⁵⁹

⁵⁶ Hasan-aga Resulbegović, trebinjski dizdar.

⁵⁷ V. Ćorović, *Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom*, 113.

⁵⁸ Milan Rešetar, *Dubrovačka numizmatika I* (istorički dio), Srpska Kraljevska Akademija nauka i umetnosti, Sremski Karlovci, 1924, 15.

⁵⁹ H. Hasandedić, *Muslimanska baština*, 232.

Osnovu tim tvrdnjama nalazimo u činjenici da je bio unaprijeđen u čin *miri-muhafiza*, a nešto kasnije i *miri-miran muhafiza*. U do sada poznatim dokumentima posljednji put se spominje 28. juna 1728. godine.⁶⁰ Kako je okončana njegova uspješna višedecenijska politička karijera, nije poznato. Umro je u Istanbulu 1730. godine. Na poziciji trebinjskog kapetana naslijedio ga je, vjerovatno, sin Ibrahim-paša Resulbegović.

Zaključak

Osman-paša Resulbegović, kao jedan od najutjecajnijih trebinjskih kapetana u 18. stoljeću, bio je aktivni sudionik i, vrlo često, ključna i nezaobilazna politička figura diplomatskih odnosa Bosanskog ejaleta i Dubrovnika. Kolika je bila njegova uloga u političkom životu Bosanskog ejaleta, osobito Hercegovine i Trebinja, govori veliki broj dokumenata i korespondencije koju je vodio sa dubrovačkom vladom. Do sada je istražen neznatan dio građe koja se čuva u Arhivu Dubrovnika, a koja se tiče diplomatskih i vojnih odnosa Dubrovnika i Trebinja. Osman-pašina kapetanska funkcija u Trebinju objedinjavala je vrlo širok spektar djelatnosti. Osobito je velik angažman i uspjehe Osman-paša ostvario u toku pregovora vođenih radi uspostavljanja nove mletačko-osmanske granice u Dalmaciji i Hercegovini.

---

⁶⁰ R. Hajdarpašić, *Trebinjska kapetanija*, 59, V. J. Korać, *Trebinje*, 263.

MILITARY-DIPLOMATIC ACTIVITY OF TREBINJE CAPTAIN OSMAN PASHA RESULBEGOVIĆ FROM 1699 TO 1718

Summary

The Trebinje captaincy played a key role in defending the southern borders of the Bosnian eyalet in the 18th century. Its first captain, according to various sources, was Osman-bey Resulbegović. During the sixteen years of his rule, he proved to be a capable and successful Ottoman official, who was promoted to the rank of miri-miran muhafiz with the title of pasha due to his merits in the political life of the Bosnian eyalet. The subject of this paper is the extensive and very intensive diplomatic cooperation and written correspondence between Osman Pasha and Dubrovnik, contextualized within the framework of war events on the Dubrovnik-Ottoman border. Also, separate chapters discuss the role of the Ottoman Pasha in the establishment of the Venetian-Ottoman border in 1699, as well as the pacification of the rebellious Montenegrin tribes and the regulation of trade relations with Dubrovnik.

Keywords: Osman Pasha Resulbegović, Bosnian Eyalet, Bosnia and Herzegovina, Ottoman Empire, Trebinje, Herzegovina, Dubrovnik.

Izvori i literatura

Izvori

Državni arhiv u Dubrovniku (DAD).

Istorijski arhiv Kotor.

Beograd, Arhiv SANU, Tomićeva zaostavština.

Literatura

- Bejtić, Alija, "Iz Drnišlijina zbornika bosanskih memorijala 1672–1719", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. IV, Sarajevo, 1976., 177–186.
- Bejtić, Alija, „Sarajlija Abdulah Drnišlija i njegov Zbornik bosanskih memorijala 1672–1719“, *Radovi ANUBiH*, knj. LX, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 19, Sarajevo, 1977., 201–241.
- Čubrilović, Vaso, "Poreklo muslimanskog plemstva u Bosni i Hercegovini", *JIC*, I, Beograd 1935, 368–403., u: *Odabrani istorijski radovi*, Narodna knjiga, Beograd, 1983.
- Ćorović, Vladimir, "Odnosaji Crne Gore sa Dubrovnikom od Karlovačkog do Požarevačkog mira", *Glas SAN*, CLXXXVII, Beograd, 1941, 1–113.
- Filipović, Milenko S., Mićević Ljubo, *Popovo u Hercegovini: antropogeografski prikaz*, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine; knj. 15, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka; knj. 11, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1959.
- Hajdarpašić, Raif, *Trebinjska kapetanija u odbrani Bosne i Hercegovine*, Udruženje građana istočne Hercegovine, Sarajevo, 1998.
- Hajdarhodžić, Hamdija, "Dubrovačke i mletačke pripreme pred razgraničenje 1699. godine", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, XI–XII, Sarajevo, 1985., 289–330.
- Hajdarhodžić, Hamdija, "Trebinje i ostala Hercegovina za vrijeme t.z. drugog morejskog rata", *Naše more: znanstveni časopis za more i pomorstvo*, god. 12, br. 5–6, Dubrovnik, 1965, 214–217.
- Hasandedić, Hivzija, *Muslimanska baština u istočnoj Hercegovini*, El-Kalem, Sarajevo, 1990.
- Kapidžić, Hamdija, "Veze Dubrovnika i Hercegovine u 18 vijeku", *Kalendar Gajret*, Sarajevo, 1938.
- Korać, Vojislav J., Trebinje, istorijski pregled, II, Period od dolaska Turaka do 1878. godine, *Zavičajni muzej*, Sarajevo, 1971.
- Kreševljaković, Hamdija, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1991.
- Kreševljaković, Hamdija; Kapidžić, Hamdija, Stari hercegovački gradovi, *Naše starine*, br. II, Sarajevo, 1954., 9–22.
- Luburić, Andrija; Perović, Špiro M., *Porijeklo i prošlost dinastije Petrovića I*, s.n., Beograd, 1940.
- Miloš Milošević, *Hajduci u Boki Kotorskoj 1648–1718*, priredio CANU, Titograd, 1988.

- Rastoder, Šerbo, *Begovi na granici: Resulbegovići od Novog Trebinja do Ulcinja*, Almanah, Podgorica, 2011.
- Rešetar, Milan, *Dubrovačka numizmatika I (istorički dio)*, Srpska Kraljevska Akademija nauka i umetnosti, Sremski Karlovci, 1924.
- Skarić, Vladislav, *Izabrana djela*, knj. III, „Veselin Masleša“, Sarajevo, 1985.
- Stanojević, Gligor, *Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima XVI–XVII vijeka*, Istorijski institut, Beograd, 1970.
- Taslidža, Faruk, *Bosanski ejalet u doba Bečkog rata (1683–1699)*, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke/znanosti, Mostar, 2017.
- Vinaver, Vuk, “Hercegovačka trgovina sa Dubrovnikom početkom 18 veka”, *Istorijski zapisi*, god. VIII, knj. 11, br. 1–2, Cetinje, 1955, 65–94.